

УДК 27-247-277
27-312.55 Петар, свети
27-72-1

DOI:10.5937/sabornost8-7179

Превод

Јоаким Гнилка

Лудвиг-Максимилијанов Универзитет у Минхену, Католички богословски факултет, Минхен

Петрова служба — новозаветне основе*

Abstract: Најистакнутија дужност која се тиче Петрове службе била би укрепљење браће и сестара у вери. Петар чува еванђелско предање и верно га тумачи. Сама чињеница да овај апостол бива веома запажен у Еванђељу по Матеју говори у прилог томе да ово еванђеље води порекло од самог Исуса. С тим у вези, на овом месту би требало поменути и Беседу на гори, а која се, такође, налази у истом еванђељу. Нови завет не само да саветује него исто тако и налаже саборни начин вршења Петрове службе, чак и поред тога што Петар остаје глава. Требало би да буде узета у обзир чињеница да је Петрово руковођење Католичанском Црквом посведочено у Еванђељу по Јовану, и то у еванђељу које наглашава јачање и умножавање Духа Светога у сваком хришћанину.

Конечно, Петрова служба треба да изражава јединство Цркве, то јест јединство које би требало да буде поимано на идентичан начин попут јединства Еванђеља.

Key words: апостол Петар, Петрова служба, Нови Завет, првенство, јединство Цркве.

Уводна запажања

Један драматичан спор из најраније хришћанске историје испричан је у другом поглављу Посланице Галатима, почев од једанаестог стиха па све до краја поглавља. Место радње је Антиохија, друга по важности ранохришћанска заједница после Јерусалима, а где нам је казано за спор између Кифе и Павла у вези са трpezом заједнице јудеохришћана и хришћана из незнабоштва. Строги јудеохришћани одбијају ову трpezу заједнице зато што се хришћани из незнабоштва не придржавају

* Ауторово излагање је произнето 21. маја 2003. године, у оквиру јутарње сесије Научног скупа „Петрова служба“, а који је, у организацији Папског већа за промовисање хришћанског јединства, одржан у Риму дотичне године. Превод оригиналног текста са немачког на енглески језик извршен је лично од стране аутора. С друге стране, превод насловљеног излагања на српски језик настао је на основу следећег издања: Gnilka, J. (2004). „The Ministry of Peter — New Testament Foundations“. У Kasper, W. (ed.) (2004). *Il ministero petrino. cattolici e ortodossi in dialogo*. Roma: Città Nuova Editrice, стр. 29–40.

јудејских правила исхране. Кифа, који је у почетку делио трпезу заједнице са хришћанима из незнабоштва без било каквих скривених сумњи, потпада под утицај особа које долазе из Јерусалима, те напушта ову трпезу заједнице. Павле сагледава такву праксу као претњу за јединство Цркве, па противречи Кифи у присуству сабране заједнице: „...Супротставих му се у лице, јер бјеше за осуду“ (Гал 2, 11). Овај такозвани антиохијски спор остаје предмет распре међу егзегетама све до данашњег дана. Неки тумачи препознају у њему увертуру у реформацију, нарочито због тога што је Павлово учење о оправдању^{**} могло имати утицаја у овоме спору. У складу са тим, Волфганг Шенк (Wolfgang Schenk) изнео је овакво запажање: „Реците ми како тумачите антиохијски спор и ја ћу вам рећи каква сте врста хришћанина“.

Иако овај спор јесте важан, он не био смео бити погрешно протумачен, као што то бива случај када две хиљаде година хришћанског искуства дива уграђено унатраг у изворни текст. Павле је поштовао Кифин ауторитет, али је он поимао себе као апостола са једнаким правима попут оних која је имао Петар. Павле је посматрао ово јединство као оно које је засновано на јединству проповеди Еванђеља, и управо је то разлог услед чега он оцењује своју расправу са Кифом на следећи начин: „Али кад видјех да не иду право истини јеванђеља, рекох Петру пред свима: Када ти који си Јудејац живиш незнабожачки а не јудејски, зашто нагониш незнабошце да живе јудејски?“ (Гал 2, 14). Поврх свега, проповедање Еванђеља поверено је људским дићима и стога су, управо они, дужни да се старају око његовог јединства. Ово је, заправо, разлог који руководи Павла да приговори Кифи.

Ако желимо нешто научити о месту Симона Петра у раном хришћанству, треба имати на уму следећу особеност наших извора. Они нас, наиме, не упознају са било каквим устројством заједнице, у оквиру које би Петрово место било утврђено, будући да су далеко од било каквог мишљења исказаног у духу уставних и јуридичких израза, а како данас многи људи имају обичај да размишљају. Оно што неко највише може видети јесу пупољци идеја које ће касније произрасти у перспективе из области канонског права. Узевши у обзир многобројне аспекте, наши извори су преиспуњени непознаницама.

Еванђеља представљају приче и описе, у којима бивају помешани приповедни прикази са проповедањем еванђелске науке. Посланице се претежно ограничавају на прикладна објашњења, директно излазећи на крај са проблемима који се појављују у одређеним црквеним заједницама. Но ипак, рекапитулација Новог завета је нарочито битна за формулисање нашег проблема, јер су новозаветни списи, као наш извор који поседујемо, не само сведочанства о оснивању древне Цркве већ и драгоцену писану

^{**} Под овим се подразумева учење о оправдању вером у Исуса Христа (сравни: Гал 2, 16–21) [прим. прев.].

дела из релевантног периода. Сада намеравам да се приближим Петровој личности и његовој служби из перспективе Новог завета. То се, пре свега, односи на време током којег се он, по угледу на друге ученике и заједно са њима, придружио Исусу, у поређењу са послеваскрсним периодом живота ране Цркве. Излагање ћу закључити са неколико коначних становишта.

1. Симон, примерни ученик

Симон је, као и његов брат Андреј, потицао из Витсаиде. Обојица су били рибари. Петар се настанио у Капернауму после своје женидбе. Сва четворица еванђелиста истичу његову значајну улогу унутар ученичког круга. За разлику од Симона, о коме смо подробно обавештени, остали из реда дванаесторице су често поменути само по њиховим именима. Вишеструко помињање Симоновог имена може бити наговештај његовог поштовања, будући да он није написао нити једно еванђеље.

Синоптичари га представљају као првог ученика, заједно са Андрејем. Еванђелиста Лука се у петој глави свог еванђеља, почев од првог стиха и даље, усредсређује на историјат позивања ученика, са посебним обраћањем пажње на Симону, закључујући то Исусовим речима упућеним Симону: „... Не дој се, од сада ћеш људе ловити“ (Лк 5, 10). У првој глави Еванђеља по Јовану, Симон није поменут као први ученик, већ, поврх свега, он прилази Исусу захваљујући посредовању свог брата Андреја. Међутим, сходно првој глави Еванђеља по Јовану, Исус даје Симону ново име управо приликом њиховог првог сусрета: „...Ти си Симон, син Јонин; ти ћеш се звати Кифа, што значи Петар“ (Јн 1, 42). Додељивање назначеног имена помиње се, такође, код Марка (види: Мк 3, 16), Луке (види: Лк 6, 14) и Матеја (види: Мт 10, 2; 16, 18), али обећање, које поседује еклисиолошки смисао и говори о зидању Цркве на камену вере, односи се искључиво на последњи цитат (види: Мт 16, 18). Павле такође признаје то име. Он га најчешће зове Кифом, једанпут Петром, али никада Симоном.

Својеобразност имена *Кифа/Петар* заслужује нашу подробнију пажњу. Арамејски облик имена гласио је *Кефа*, јелинизовани *Кифас*, а коначни превод на јелински *Петар*. Реч *Петар* значи 'камен', 'камење за праћку' (F. Passow), а *Кифа* — 'камен' или 'стена'. Осим тога, постоје и друга значења која су од мање важности ('лук', 'свод' или 'калота'). Сходно мом скромном мишљењу, концепт разумевања имена *Кифа* као драгоценог камена, чини се више прикладним (G. Dalman). Претпостављам да је оваплоћени Исус наденуо Симону име *Кифа*, али ипак без икаквих еклисиолошких импликација. Додељивање новог имена указује на његово нарочито изабрано место. Управо у овом смислу Симон може бити назван првим учеником.

Симон иступа у више наврата као гласноговорник ученика. Његова питања су, у већини случајева, била усмерена у правцу Исусових поука

које имају халакшки^{***} смисао, што ће рећи оних поука које се тичу живота ученика и заједнице, левитске чистоте (види: Мт 15, 15), храмовног пореза (види: Мт 17, 24 и даље), праштања (види: Мт 18, 2), награде за преданост Христу и лажног славољубља (види: Мт 19, 27 и тако редом). Он је поново тај који, у Еванђељу по Марку, исповеда у име ученика веру у Исуса као Месију (види: Мк 8, 29). Позната су три догађаја приликом којих је Исус уобичавао да се према њему односи равноправно, као и према Јакову и Јовану. Ова тројица су били изабрани да буду сведоци преображења на гори (види: Мк 9, 2), васкрсења Јаирове кћери (види: Мк 5, 37) и Исусове патње у Гетсиманији (види: Мк 14, 33). Исусово прекореваштво ученика који спавају било је упућено лично Петру: „...Симоне, зар спаваш? Зар не могасте један час продјети?“ (Мк 14, 37).

Симонов пад био је сликовито описан без улепшавања. Исус га је назвао сатаном због тога што се противио домостроју страдања (види: Мк 8, 33), а он се лично одриче Исуса пред слугама и слушкињама првосвештеника. Његово одрицање од Исуса било је илустративно приказано на такав начин, као да је одавало утисак да је он чак могао и изгубити своју ученичку службу. Напослетку је учврстио своју веру, дивајући поново прихваћен од Исуса кроз Његову благодат. Симоново предстојеће мучеништво засигурно је наговештено већ у Еванђељу по Јовану: „...Куда ја идем не можеш сада ићи за мном, али ћеш послје поћи за мном“ (Јн 13, 36). То је много јасније на другом месту у Еванђељу по Јовану: „...Кад остариш, раширићеш руке своје и други ће те опасати и одвести куда не желиш“ (Јн 21, 18). Исто тако, не би требало да превидимо Симонов додвојбени карактер. Он је приказан као примерни ученик који исповеда и који се одриче; показује се као онај који је веран и, такође, као онај који је плашљив попут и осталих.

Симон је нарочито сликовито описан као примерни ученик унутар круга дванаесторице. Формирање круга дванаесторице требало би да буде поимано као симболичко пророчко дело Исуса, а које указује на есхатолошко васпостављање дванаест племена Израилевих. Еванђеље по Марку објављује улогу дванаесторице (види: Мк 3, 14), што ће рећи да буду са Њим (Исусом) и да му помажу у Његовој служби проповедања Царства

^{***} „Халака (од речи *halak* — ‘ходити, ићи, пратити’) представља учење у јудејству које човек има да следи, уредбе или правила која има да руководе животом човека. На првом месту, древно тумачење законских текстова Торе (првих пет књига Старога завета) настојало је да прошири делокруг појединачних заповести, случајеве из практичног живота на које се оне примењују, и покаже како се оне могу тачно држати. Међутим, халакшко тумачење је имало да реши изванредан број тешкоћа: настојало је да елиминира неспоразуме у самом закону дајући ауторитативно тумачење; у случајевима где су промењени услови живота учинили да је буквално држање прописа немогуће или крајње неподесно, ово је имало да покаже како човек може бити ‘послушан’ а ипак не кршити слово Торе; и у случајевима где је писано (или усмено) предање непотпуно, оно је имало да успостави то предање“ (Ракић, Р. (2004). *Библијска енциклопедија II*. Србиње–Београд. стр. 571) [прим. прев.]

Божијег и истеривања злих духова. Дванаесторица су, као Исусови пратиоци, били дужни да сведоче о Њему. Сходно томе, еванђелиста Марко помиње њихово присуство нарочитим поводима (види: Мк 4, 10; 6, 7; 9, 35; 10, 32; 14, 17). Али ова заједничка служба, у којој свако од њих (апостола) има удела, особито се односи на Симона. Ако је Петар први ученик, те ако је на крају Еванђеља он, засебно од других ученика, нарочито поменут као прималац вести о васкрсењу коју је донела жена (види: Мк 16, 7), онда би Симон требало да буде посматран у контексту улоге сведочења.

2. Петрова служба

Петрова служба, као она која је дата њему лично, може бити разумевана само у оквиру ученичке службе. Он дели ову службу са осталим ученицима. Петар се не служи дотичном службом на засебан начин као апсолутни ауторитет. Овај елемент је важан, премда је тачно да је њему поверена нарочита мисија, а што се да видети у различитим истакнутим одељцима. Када осмотримо поближе поједине одломке, стиче се утисак да је њихова узајамна повезаност битна и значајна. Поврх свега, сви ови одломци упућују нас на послевакршње стање, јер Петрова служба мора бити у вези са заједницом, Црквом. А Црква почиње да постоји само после васкрсења, првенствено кроз исповедање вере у Исуса као распетог и васкрслог Господа.

Један изузетак, у поређењу са овом послевакршњом природом Петровог позива, запажамо у Еванђељу по Луки (види: Лк 22, 31 и даље). Исус се недвосмислено обраћа Симону опроштајним речима: „Симоне, Симоне, ево вас заиска сатана да вас вије као пшеницу. А ја се молих за тебе да вјера твоја не престане; и ти, када се обратиш, утврди браћу своју“ (Лк 22, 31). Представа вејања у сатанским рукама назначује тешка искушења током ученичког служења. Таква искушења су ученици већ могли искуствено доживети током Исусовог еванђелског служења, изнад свега приликом Његовог страдања. Дакле, Симон је требало да утврђује ову заједницу браће и сестара у вери, бивајући потпомогнут Исусовим молитвама. Ово је једини одељак који директно говори о његовом односу према својој сабраћи. Условни део реченице — „и ти, када се обратиш“, вероватно је каснији додатак који се налази изван оквира разматрања његовог одрицања — враћа Симона натраг у ученички круг, само због тога што је он лично био слаб у вери. То му открива да, напослетку, није он тај који даје темељ ученичкој служби, већ Господ.

Отуда долазимо до *locus classicus* Петрове службе у Еванђељу по Матеју. Текст је лепо обликован у виду три стиха:

„Блажен си, Симоне, сине Јонин! Јер тело и крв не открише ти то, него Отац мој који је на небесима.

А и ја теби кажем да си ти Петар, и на томе камену сазидаћу Цркву своју, и врата пакла неће је надвладати.

И даћу ти кључеве Царства небескога: и што свежеш на земљи биће свезано на небесима; и што раздријешиш на земљи биће раздријешено на небесима“ (Мт 16, 17–19).

Овај сложени текст представља спој различитих слика и традиција. Симон је, пре свега, ословљен јединственом формулацијом блажености и као „Бар-Јона“ (син Јонин). Ова формулација прати потоње додељивање имена, у чијем тумачењу откривамо речи о установљењу Цркве и обећање о победи над паклом. У јелинском тексту можемо препознати порекло претходно додељеног имена. Следствено, име *Пејрос* (‘камен’, ‘драгоцени камен’) наново је представљено као *Пејра* и оно задобија еклисиолошки смисао. *Пејра*, несумњиво, значи ‘стена’. У трећем стиху срећемо реч *кључеви* у комбинацији са свезивањем и раздрешивањем. Представа кључева, у ствари, захтева објашњење у вези са њиховом наменом затварања и отварања. Но ипак, није уобичајено приписати кључевима, између осталог, улоге свезивања и раздрешивања.

Започињући са објашњењем појма *сѿена*, *Пејрос* преводимо као *сѿена*. Симон је стена на којој Христос жели да сазида Његову Цркву. Данас постоји једна ширококораспрострањена сагласност у погледу схватања стене, сходно чему се она доводи у везу са Симоновом личношћу, а не са његовом вером. Адолф Шлатер (Adolf Schlatter) је прокоментарисао неисправним персонификовање вере у наведеном одељку, то јест као нешто што би више могло одговарати другачијој логици ствари насупрот ономе што се налази у Библији, будући да Исус поверава Његово дело једној личности, а не једној идеји. Појмови *сѿене* и *зидања* су веома чести у Новом завету и међу Јудејима (Кумран). На пример: Христос је камен који одбацише зидари и он постаде крајеугаони камен (види: Мк 12, 10–11; сравни: Пс 118, 22). Слично овоме, судећи према Првој посланици Коринћанима, Исус Христос јесте темељ који је Павле поставио приликом оснивања црквене заједнице у Коринту, а на коме други зидају (види: 1 Кор 3, 10). Црква је, у Посланици Ефесцима, назидана на темељу апостолâ и пророкâ, док је Христос представљен као најважнији камен (види: Еф 2, 20). Приликом описивања небеског града Јерусалима, зид града почива на дванаест темеља који носе имена дванаест апостола Јагњетових (види: Откр 21, 14).

Назначена слика у Еванђељу по Матеју (види: Мт 16, 18) открива да је камен темељац Цркве сам један апостол, а Христос је архитекта Еклисије коју Он назива Његовом Црквом. Следствено, ово се тиче нове месијанске заједнице која је сједињена вером у Исуса Христа и Сина Божијег. Такође, наведени контекст се односи на Католичанску Цркву, а не на било коју одређену локалну или провинцијалну заједницу. Оно што захтева наше пажљивије сагледавање јесте будућа и послевакрсна перспектива: „На

томе камену сазидаћу Цркву своју“. Уколико идемо унатраг све до Исусовог овоземаљског живота, ова перспектива нам засигурно пружа увид у сазнање да заједница може бити призвана у постојање једино после васкрсења.

Међутим, није сасвим јасно на који начин Симон треба да буде стена (темељ) Цркве. У погледу овога, треба узети у обзир садржај обећања: паклена врата неће надвладати Цркву. Пакао означава царство смрти. Сходно начелу *pars pro toto*, врата паклена представљају целокупно царство смрти. Избегавајући било какво сликовито описивање, то значи: пагубне силе смрти не могу надвладати месијанску заједницу. Реч је о есхатолошкој заједници све до краја временâ. Постоји вероватноћа да се у позадини овакве поруке налази једно древно веровање, које може бити потврђено у јудејским текстовима. Оно води своје порекло још од времена стварања света. У складу са тим, Бог је утврдио земљу на храмовној стени, утврђењу на коме је заснован свет. Храмовна стена је, такође, представљена као устава (брана) од древних поплава. Двострука улога — камена темељца и уставе (бране) над подземним светом, која је поменута у Еванђељу по Матеју (види: Мт 16, 18), подудар се са јудејским веровањем. Отуда, храмовна стена може бити поистовећена са Авраамом, праоцем Јудеја: „Ево (погледај), ја сам створио стену на којој могу начинити и подићи свет“, говори Господ указујући на Авраама, према сведочењу Јалкута Шимеонија (Jalqut Schimeoni I § 766). У светлу овог јудејског текста, постаје јасно да су, сходно јудео-библијском предању, од појединих личности могле да буду тражене изузетно сложене и тешке ствари. Стога, кад год наиђемо на овакве текстове у Новом завету, можемо их разумети само ако смо спремни да их посматрамо као начине размишљања који иза себе имају већ дугу предисторију.

Ако бисмо желели што прецизније знати како је Симон Петар извршио дужност која му је поверена, онда би требало дати следећи одговор: он је то учинио као гарант и чувар Еванђеља. Он је ваљано утемељивао Еванђеље и у целисти га је потврђивао. Уводне речи блаженства „Симоне, сине Јонин!“, управо говоре о томе. Он дива благословен зато што је удостојен Божијег Откривења. Петар то није могао достићи ослањајући се на своју сопствену способност. Он за то није био способан *шлом и крвљу*. Исусов небески Отац је био тај који га је учинио способним за такво дело. Необичан стил овог изреченог блаженства заслужује подробнију пажњу. Уопште узев, појединци су у Библији благосиљани углавном када извршују нешто значајно или када достижу одређено стање. Веома ретко можемо наићи на такав пример узвишености без одређених предуслова. На пример: „Благо теби, Израилу! Ко је као ти, народ којег је сачувао Господ, штит помоћи твоје...“ (5 Мојс 33, 29).

Симон Петар је на исти начин назван блаженим, али не због својих достигнућа, већ због тога што је примио Откривење као дар. Поврх свега, ја претпостављам да наведено место представља слику инвеституре (свечаног увођења) у службу примаоца дара Откривења. То значи да би Петар могао бити повезан са Еванђељем по Матеју на веома специфичан начин. Он би требало да буде схваћен као његов јемац и чувар. Треба узети у обзир да је аутор овог еванђеља подробно и веома садржајно формулисао текст блаженства тако да би исти могао заузети својеобразно место у еванђелском шттиву.

Наспрам позадине службе Петра као гаранта и чувара Еванђеља, функција кључева власти може бити потврђена на његовом примеру. Ова слика је такође древна, јер је њу могуће пратити унатраг све до времена постојања старог Египта. Онај ко отвара и затвара дужан је да се, на исти начин, стара и за сигурност оних који улазе или излазе. Једно тумачење овакве идеје је у знатној мери образложено већ у Књизи пророка Исаије. У овом случају, Елијаким добија на управу Давидову царску палату следећим речима: „И метнућу му кључ од дома Давидова на раме: кад он отвори, неће нико затворити, и кад он затвори, неће нико отворити“ (Ис 22, 22). Управо тако и Петар добија власт над Царством небеским, заједно са кључевима. Он уистину упражњава ову власт на земљи, али не као, према познатом клишеу, чувар небеских врата. Будући да је јемац и чувар Еванђеља, он преноси даље еванђелску поруку и Исусово учење људима и задужује их да то чувају. Он их, на тај начин, упознаје са начинима уласка у Царство небеско. Ова идеја се појављује у Еванђељу по Матеју: „Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемјери, што затварате Царство небеско пред људима; јер ви не улазите нити пуштате да уђу они који би хтјели“ (Мт 23, 13). Петар, заправо, заузима њихово место. Ако пак упоредно сагледамо присутни контраст оба места у Матејевом еванђељу (види: Мт 23, 13 и Мт 16, 17–19), дива очигледно да је први и најважнији задатак који приличи Петру — отварање (откривање) Царства небеског. Његова служба, на овај начин, пројављује позитивну страну своје сврсисходности.

Свезивање и раздрешивање чине пар узајамно допуњавајућих појмова, а који се, начелно, у Старом завету везују за заточеништво и ослобађање. Један од одговарајућих примера забележен је у Књизи пророка Исаије: „...Да развежеш свезе безбожности...“ (Ис 58, 6). Постоји могућност да је овај стих првобитно могао бити коришћен од стране древних хришћана у њиховој мисионарској проповеди. Идеја свезивања и раздрешивања представљала је за мисионаре основно правило хришћанског живота; последица прихватања или одбијања њихове поруке утицала је на спасење људског рода (Е. Käsemann, Р. Hoffmann). Овим поводом бисмо могли начинити поређење са једним местом из Еванђеља по Луки: „Ко вас слуша мене слуша, и ко се вас одриче, мене се одриче, а ко се мене одриче,

одриче се онога који је мене послао“ (Лк 10, 16). Разумевање свезивања и раздрешивања, у овоме смислу, могло би јасно да се доведе у везу са Последњим судом. Али у Еванђељу по Матеју (види: Мт 16, 19) реч је о јудео-рабинском схватању свезивања и раздрешивања, које има нарочити значај (*asar/sera*). Сходно томе, свезивање и раздрешивање имају истоветно значење са забрањивањем и допуштањем, а што се односи на одлуке у вези са начином владања и учења. Прихватање ових спасоносних учења, сходно небеској перспективи, повлачи за собом последице већ у садашњем животу.

Ако обратимо пажњу на Петрове улоге — стене Цркве, уставе (џране) од вратâ пакла, кључева власти, свезивања и раздрешивања — запажамо да су све оне укорењене у еванђељима. Он је утемељивач и чувар еванђелских учења са ауторитетом њиховог поузданог тумача. Истовремено, требало би да направимо једну важну разлику. У првом случају, ради се о Петровој јединственој улози, док је, у другом случају, реч о Петровој примарној улози (F. Hahn). То значи да, услед чињенице што је Петар одређен да буде камен Цркве, он не може бити замењен. Ово је његово неиздрисиво право. Стога, управо онако као што је, сходно јудејском древном веровању, Авраам храмовна стена која је једанпут положена и на којој свет почива, тако исто и Петар јесте стена Цркве.

Изузев Петра, постоје исто тако и дванаесторица апостола, па и други апостоли. Они су такође утемељили непрекинуто апостолско учење и тумачење Еванђеља. Када Посланица Ефесцима обзнањује апостоле и пророке као утемељиваче Цркве (види: Еф 2, 20), она говори о њиховој служби утемељивања Еванђеља која је пружила усмерење целокупној грађевини (Цркви). У Првој посланици Коринћанима се недвосмислено помиње служба свих апостола (види: 1Кор 15, 1–11). Сви су они заједно утемељили Еванђеље. Истина је да је, овом приликом, Кифа опет поменут на првом месту, али са једнаким правима која следе у свој дванаесторици, те потом Јаков, сви апостоли и на последњем месту Павле. Апостол Павле поима јединство Цркве онако како је оно сачувано у еванђељима и објављено од стране свих ученика. Поврх свега, оно што је речено о Петру такође је примењиво на све апостоле који су претходно поменути. Њихова улога не може бити поновљена нити замењена. Еванђеље може бити утемељено само једанпут, после чега оно бива тумачено и обзнањивано.

Резултати актуелног истраживања потврђују да Еванђеље по Матеју води порекло из Сирије, највероватније из Антиохије. То значи да је традиција Петрове службе доживела свој почетак у Сиријској цркви. Потпуно слично предање можемо запазити у надопуњавајућем поглављу Јовановог еванђеља. То би, такође, могло да укаже на чињеницу да и ово Еванђеље (по Јовану) води порекло из области Сирије. Ако пратимо перикопу из Еванђеља по Јовану (види: Јн 21, 15 и даље), узимајући истовремено у обзир

послеваскршњу перспективу, Исус је поверио Симону Петру пастирску службу над Црквом. Христос говори о Његовим јагањцима и овцама, а што може бити упоређено са местом из Еванђеља по Матеју: „...Сазидаћу Цркву своју“ (Мт 16, 18). Петрова служба проналази своје утемељење у десетом поглављу Еванђеља по Јовану, где Христос себе представља Добрим пастиром. У причи о богатом риболову, Јован на изузетан начин описује једну васкршњу приповест. Петар је тај који извлачи преиспуњену рибарску мрежу на копно. Тајанствени број, који је могао да износи 153, као и коментар да је мрежа била неоштећена упркос великом броју риба, могли би да указују на пуноћу броја. Могуће је да огроман број стоји као ознака за све народе света. С обзиром на то да четврто еванђеље садржи велики број дубоких и темељних значења, волим да заступам мишљење да овај нарочити Петров риболов симболизује јединство Цркве, док би Симон Петар овде могао бити поиман као чувар тог јединства. Тема јединства заузима важно место у четвртом еванђељу.

Петров истакнути положај бива доведен у позицију необичног надметања са учеником који је описан као „ученик кога љубљаше Исус“. Овај љубљени ученик се наслања на прса Исусова на Тајинственој вечери, што значи да се Исус односио према њему на један нарочит начин. Он стоји у подножју крста, а распети Господ њему поверава своју матер. Симон Петар и други ученици су били одсутни. Најјучачији смисао има пак трчање Симона Петра и љубљеног ученика ка Исусовом гробу, ујутро на Васкрс. Љубљени ученик први стиже до гроба, али допушта Петру да уђе унутра пре њега. За љубљеног ученика је казано да је он поверовао већ у гробу (види: Јн 20, 3 и даље). Као што сам већ претходно напоменуо, у Јовановом еванђељу Симон Петар није први изабрани ученик, него он приступа Исусу посредовањем свог брата Андреја. Прва двојица ученика су Андреј и други ученик, чије име није било поменуто. Могло би се претпоставити да, том приликом, љубљени ученик мисли на самог себе, будући да он није назван назначеним именом приликом првог сусрета са Исусом.

Враћајући се сада на кључни одељак из Еванђеља по Матеју (види: Мт 16, 17–19), правимо разлику између јединственог и непоновљивог назначења Петра да буде стена Цркве и његовог првенственог задатка у вези са кључевима власти и спровођења у дело власти да свезује и раздрешује. Ако, међутим, погледамо садржину Дела апостолских, пронаћи ћемо више примера који говоре на који начин је Петар вршио такву власт. Он доноси одлуку приликом критичног случаја изобличавања Ананије и Сапфире (види: Дап 5, 1 и даље), као и, такође, у случају Симона врача (види: Дап 8, 18 и даље). Власт спроводи заједно са другима. Он подиже свој глас заједно са дванаесторицом на празник Педесетнице (види: Дап 2, 14) и више пута се појављује у пратњи Јована (Дап 3, 1 и даље; Дап 4, 13). Он има водећу улогу у јерусалимској заједници. Павле ово потврђује када

посећује Кифу у Јерусалиму после боравка у Дамаску (види: Гал 1, 17–18). Чини се могућим да је Петар, настојећи да се посвети мисији међу Јудејима, предао Јакову улогу предстојатеља у јерусалимској заједници. Сходно Посланици Галатима, Павле и Варнава, заједно са Јаковом, Кифом и Јованом (sic!), доносе одлуку унутар апостолског сабрања (види: Гал 2, 9). Ова одлука се директно односи на Петра и Павла. Павлу је поверена мисија међу незнабошцима, а Петар је издвојен за мисију међу Јудејима (види: Гал 2, 7–9).

У Еванђељу по Матеју примећујемо да је власт заједнице да свезује и разрешава спровођена унутар заједнице. „Што год свежете на земљи биће свезано на небу, и што год раздријешите на земљи биће раздријешено на небу“ (Мт 18, 18). Чин удаљавања из заједнице требало би да буде предузет уколико грешник није спреман да се обрати са пута греха, а пошто би најпре био трипут укорен. Локална заједница се овде налази у средишту пажње. Свезивање и разрешивање, на тај начин, означава изрицање и уклањање одговарајуће мере. Овај јуридикчки део текста је засигурно дат као одговор на усрдне молбе у вези са давањем опроштаја. Петар је тај који поставља питање Исусу колико пута би он требало да опрости брату који сагреши према њему. А Исусов одговор гласи: „...Седамдесет пута седам“ (Мт 18, 21–22 и даље).

На крају Еванђеља по Матеју, васкрсли Господ поучава једанаесторицу апостола и заповеда им да треба научити људе да држе све што је Он њима заповедио, а што, заузврат, захтева целосну посвећеност Исусовој еванђелској науци. Ова заповест је већ раније дата Петру, јемцу и чувару Еванђеља. У Еванђељу по Матеју запажамо, такође, нешто што наглашава јединственост личности Симона Петра, а то је следеће — његово налагање и чување заповести дубоко је укоренењено у служби других апостола, чак и ако се то одражава на све у заједници, то јест Цркви.

Резиме

Најистакнутија дужност која се тиче Петрове службе била би укрепљење браће и сестара у вери. Петар чува еванђелско предање и верно га тумачи. Сама чињеница да овај апостол бива веома запажен у Еванђељу по Матеју говори у прилог томе да ово еванђеље води порекло од самог Исуса. С тим у вези, на овом месту би требало поменути и Беседу на гори, а која се, такође, налази у истом еванђељу.

Нови завет не само да саветује него исто тако и налаже саборни начин вршења Петрове службе, чак и поред тога што Петар остаје глава. Требало би да буде узета у обзир чињеница да је Петрово руковођење Католичанском Црквом посведочено у Еванђељу по Јовану, и то у еванђељу које наглашава јачање и умножавање Духа Светога у сваком хришћанину.

Коначно, Петрова служба треба да изражава јединство Цркве, то јест јединство које би требало да буде поимано на идентичан начин попут јединства Еванђеља.

Консултована литература

- Cullmann, O. (1960²). *Petrus*. Zürich–Stuttgart.
- Dinkler, E. (1959; 1961). Die Petrus-Rom-Frage. *Theologische Rundschau*, 25, 189–230, 289–335; 27, 33–64.
- Gnilka, J. (1992²). *Das Matthäusevangelium (Herders theologischer kommentar zum NT)*, Band 2, Freiburg, стр. 46–80.
- Hahn, F. (1986). Die Petrusverheißung Mt 16, 18f. У *Exegetische Beiträge zum ökumenischen Gespräch* (стр. 185–200). Göttingen.
- Hoffmann, P. (1974). Der Petrus — Primat im Matthäusevangelium. У Gnilka, J. *Neues Testament und Kirche. Festschrift Rudolf Schnackenburg* (стр. 94–114). Freiburg.
- Schenk, W. (1983). Das “Matthäusevangelium” als Petrus-evangelium. *Biblische Zeitschrift*, 27, 58–80.
- Stockmeier, P. (1987). Papsttum und Petrus — Dienst in der frühen Kirche. *Münchener Theologische Zeitschrift*, 38, 19–29.

Превод: Срђољуб Удјиаријовић

Joachim Gnilka

Ludwig-Maximilians University, Faculty of Catholic Theology, Munich

The Ministry of Peter — New Testament Foundations

The New Testament not only advises but also demands the collegial exercising of the Petrine ministry even though Peter remains the head. It is to be considered that the leading of the universal church by Peter is testified in the Gospel of St. John, the Gospel which emphasises the Spirit of God strengthening every Christian.

The ministry of Peter has to present the unity of the church, a unity to be understood as the unity under the Gospel.

Key words: Apostle Peter, Peter's ministry, the New Testament, primacy, the unity of the Church.

Датум пријема чланка: 17. 6. 2014.

Датум прихватања чланка за објављивање: 20. 11. 2014.

